

ΚΑΤΩ ΑΡΟΔΕΣ

ΑΡΗ 311 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: ΜΑΡΙΑ ΦΙΛΟΚΥΠΡΟΥ

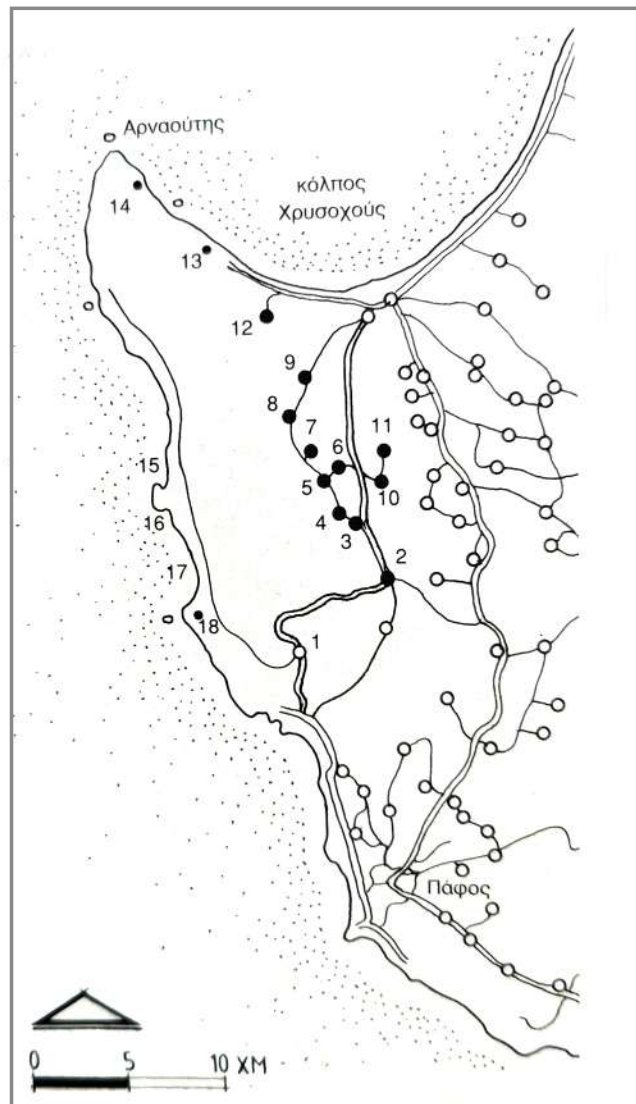
ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΧΑΡΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

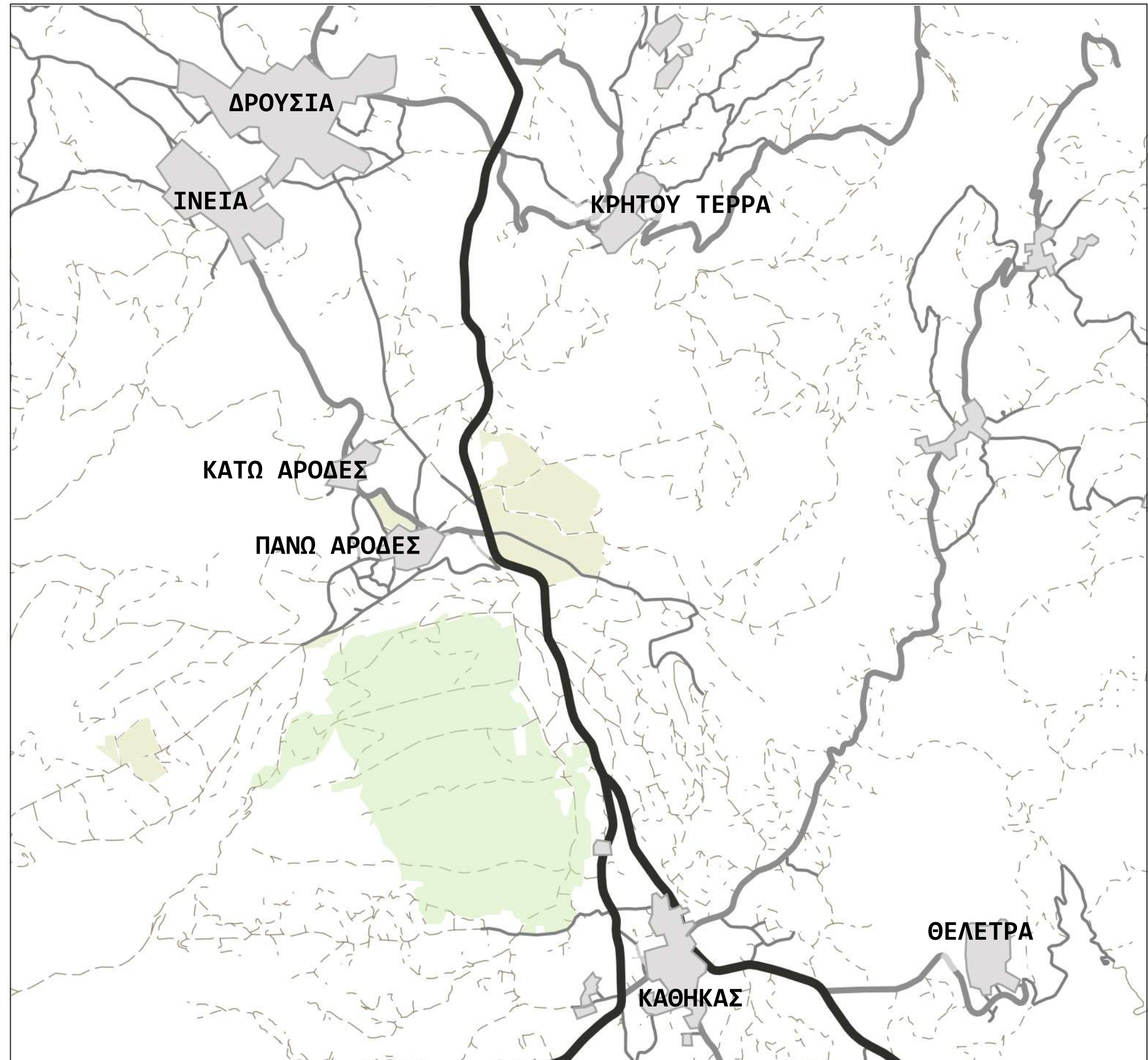
ΓΕΝΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ:

Οι Κάτω Αρόδες είναι ένα από τα χωριά του Ακάμα στη Πάφο όπου διέμεναν Τουρκοκύπριοι μέχρι το 1974. Αργότερα μετά την εισβολή οι Τουρκοκύπριοι μεταφέρθηκαν στην κατεχόμενη πλευρά και στο χωριό εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες. Ο οικισμός βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Ίνεια και Πάνω Αρόδες.

ΧΑΡΤΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΑΚΑΜΑ:

- 1 Πέγεια
- 2 Κάθικας
- 3 Π. Αρόδες
- 4 Κ. Αρόδες
- 5 Ίνεια
- 6 Δρούσεια
- 7 Πιττοκόπος
- 8 Φάσλι
- 9 Αντρολίκου
- 10 Κρίτου Τέρα
- 11 Τέρα
- 12 Νέο Χωριό
- 13 Λουτρά της Αφροδίτης
- 14 Φοντάνα Αμορόζα
- 15 Αμμούδι
- 16 Λάρα
- 17 Τοξεύτρα
- 18 Αγ. Γεώργιος

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς δημιουργήθηκε ο οικισμός, ωστόσο είναι βέβαιο πως δημιουργήθηκε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Το χωριό εμφανίζεται στο χάρτη του ντε Μας Λατρί (1862) με το όνομα Κάτω Αρόα (Κάτω Αρόδα). Πρόκειται για ένα Τουρκοκυπριακό χωριό ωστόσο, τα περισσότερα τοπωνύμια του χωριού είναι ελληνικά, και μερικά φέρουν ονομασίες Αγίων. Αυτό υποδεικνύει πως το χωριό ίσως αρχικά κατοικείτο από Ελληνοκύπριους. Μετά το 1974 ο πληθυσμός άρχισε να μειώνεται απότομα και αποτελείτο κυρίως από πρόσφυγες. Η τελευταία καταγραφή το 2001 δείχνει πως στο χωριό κατοικούν 19 άτομα. Σήμερα ο πληθυσμός έχει αυξηθεί στα 39 άτομα λόγω της αγοράς οικοδομών για τουρισμό.

ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

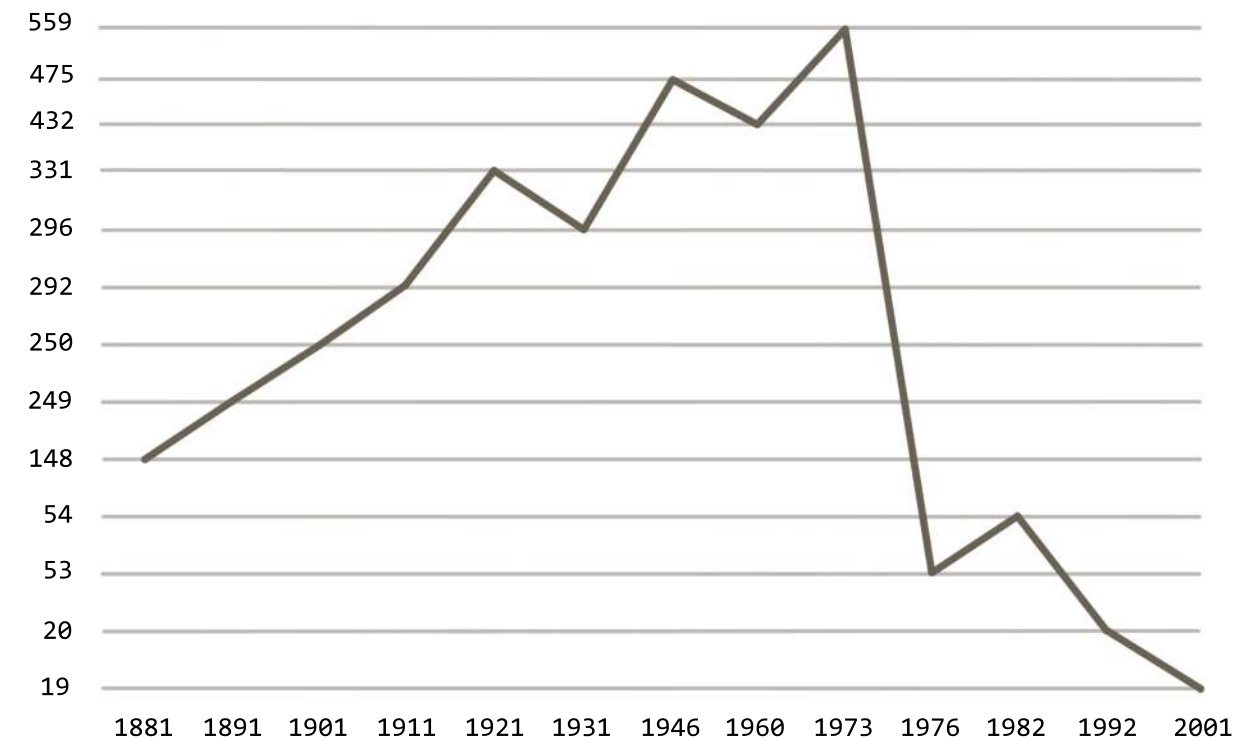
ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ:

Οι κυριότερες καλλιέργειες στο χωριό, πριν από την τουρκική εισβολή, ήταν τα αμπέλια (κυρίως οινοποιήσιμα), τα σιτηρά, τα όσπρια, τα νομευτικά φυτά, λίγα φρουτόδεντρα, πολύ λίγα εσπεριδοειδή και λαχανικά. Καλλιεργούνταν επίσης αμυγδαλιές, χαρουπιές και ελιές. Οι Κάτω Αρόδες διαθέτουν πολύ περισσότερη αρδευόμενη γη από τις Πάνω Αρόδες τόσο δίπλα στον οικισμό όσο και σ' άλλες περιοχές. Στο χωριό καλλιεργούνται σήμερα από εκτοπισμένους που εγκαταστάθηκαν σ' αυτό, αμπέλια οινοποιήσιμων ποικιλιών, σιτηρά, νομευτικά φυτά καθώς και λίγες μηλιές, ελιές και χαρουπιές.

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ:

Η κτηνοτροφία στις Κάτω Αρόδες, είναι σήμερα σχετικά ανεπτυγμένη, αν και πριν από την τουρκική εισβολή ήταν πολύ περισσότερο ανεπτυγμένη. Οι Κάτω και οι Πάνω Αρόδες παρέχουν ένα κλασσικό παράδειγμα δυο χωριών με τις ίδιες περιβαλλοντολογικές συνθήκες, όμως με το ένα να ακολουθεί την κτηνοτροφία (νομαδική) και το άλλο τη γεωργία με έμφαση στην αμπελουργία. Το ίδιο περίπου ισχύει για τα περισσότερα τουρκοκυπριακά χωριά της Κύπρου πριν από την εισβολή.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΧΩΡΟΙ

Στον κεντρικό πυρήνα του χωριού υπάρχει μια πλατεία όπου παλαιότερα βρισκόταν το νεκροταφείο. Στην πλατεία αυτή βρίσκεται το κτίριο του σχολείου που πλέον λειτουργεί ως γραφείο του κοινοτάρχη. Δίπλα από την πλατεία βρίσκεται ένα μουσουλμανικό τέμενος χωρίς μιναρέ και απέναντι βρισκόταν το καφενείο του χωριού. Δίπλα από το τέμενος παλαιότερα υπήρχε αρρεναγωγείο που πλέον δεν υπάρχει. Στην είσοδο του χωριού, από την πλευρά της Ίνειας, υπάρχει πιεστήρι ελιόμυλου και πέτρινος μύλος.

Πιεστήρι Ελιόμυλου
& Πέτρινος Μύλος

Καφενείο

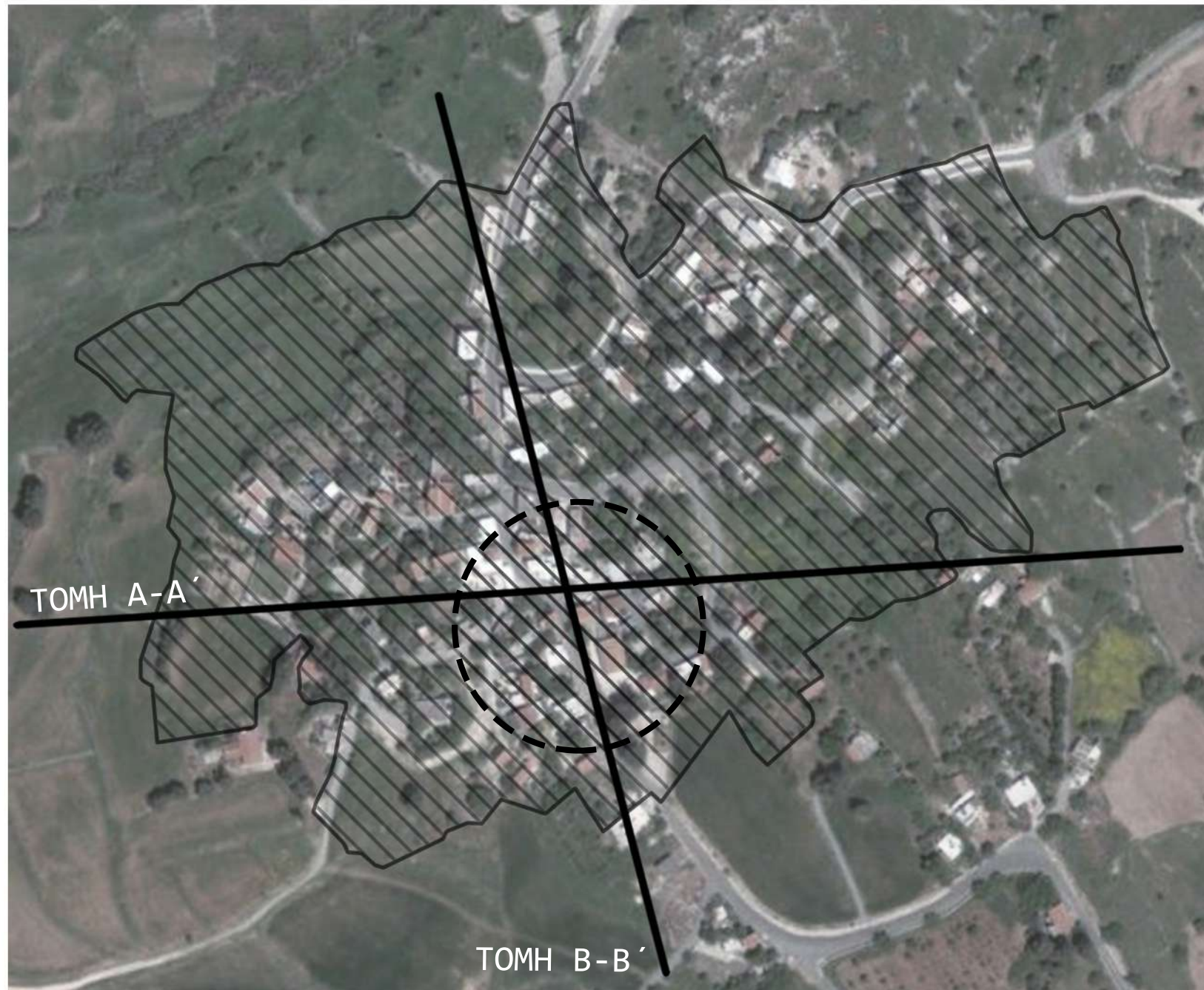
Μουσουλμανικό Τζαμί

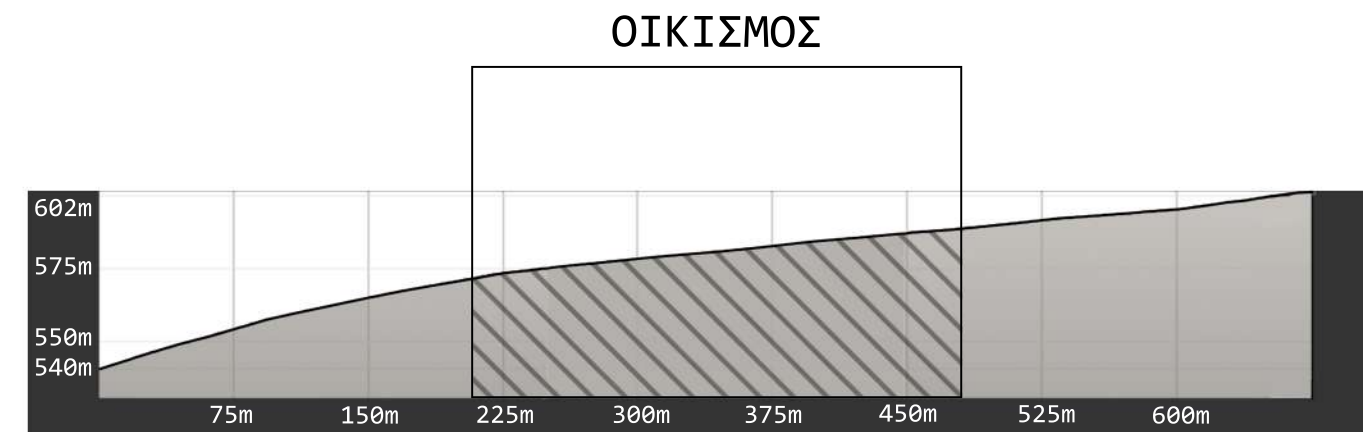
Νεκροταφείο - Σχολείο - Γραφείο Κοινοτάρχη/Πλατεία

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ

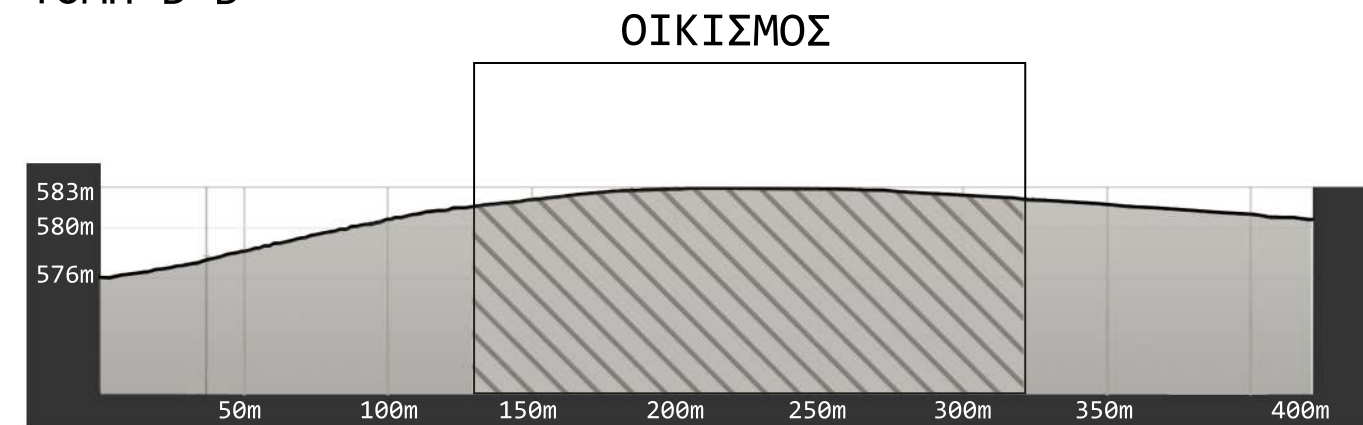
Ο οικισμός βρίσκεται σε μέσο υψόμετρο 580μ. και είναι κτισμένος σε σημείο με ιδιαίτερη κλίση προς τα νοτιοδυτικά, αφήνοντας ελεύθερη τη θέα προς το δάσος της Πέγειας και τις νότιες παραλιακές εκτάσεις του Ακάμα. Το χωριό βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά των Πάνω Αρόδων και της Ίνειας, και είναι κτισμένο πάνω σε ασβεστούχα κυρίως εδάφη.

ΤΟΜΗ Α-Α'

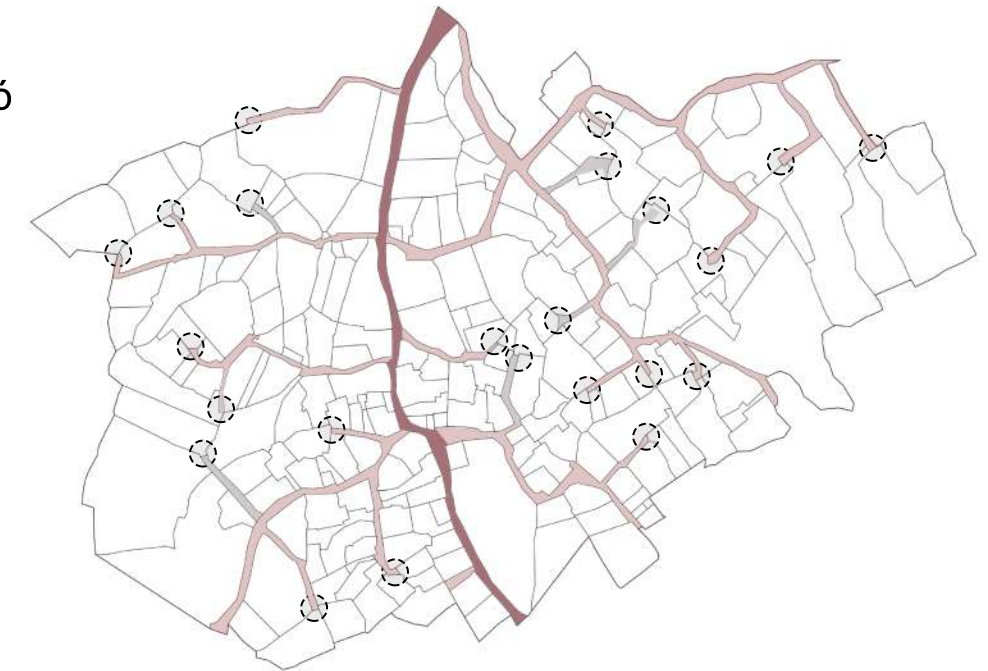
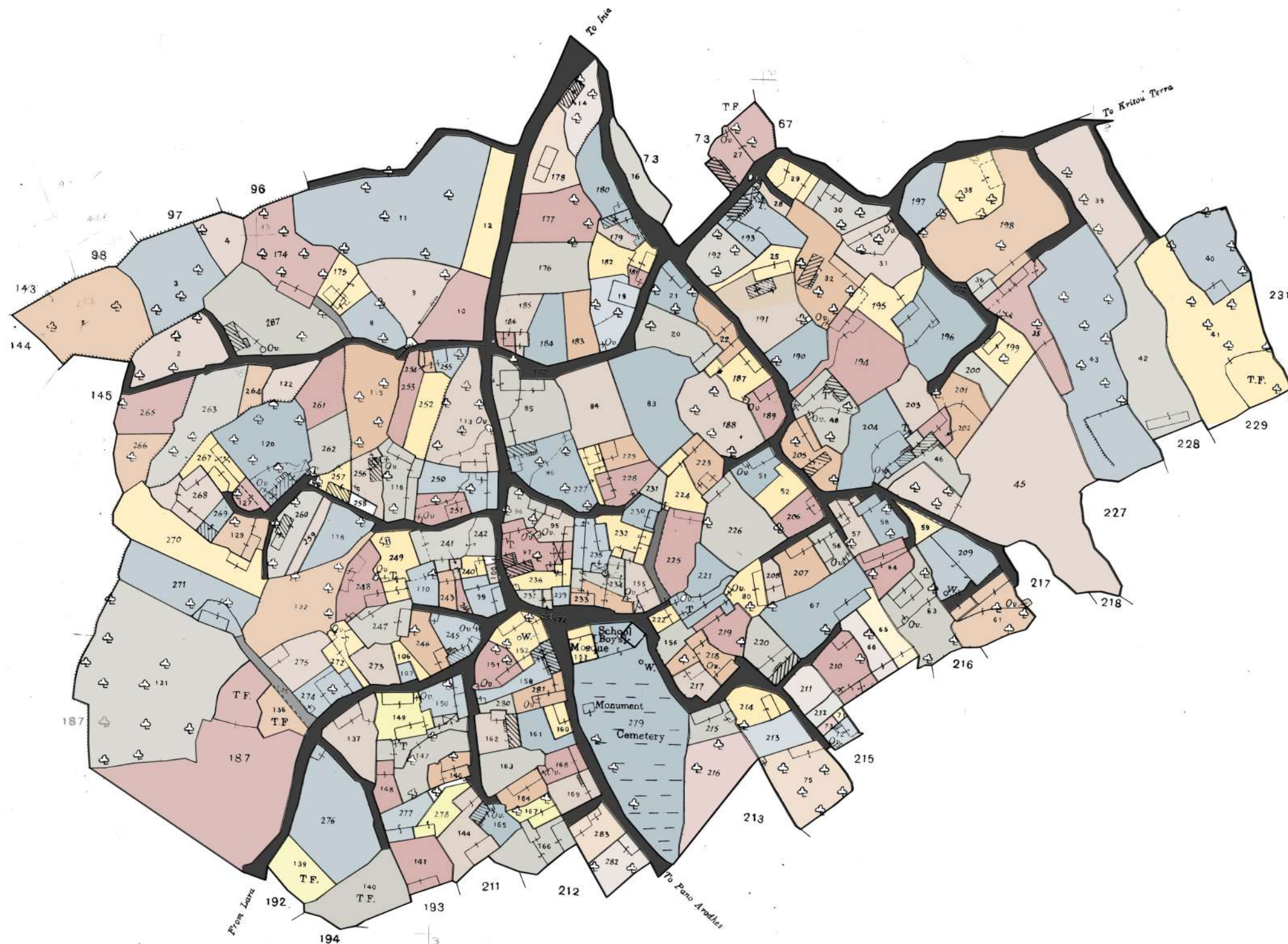

ΤΟΜΗ Β-Β'

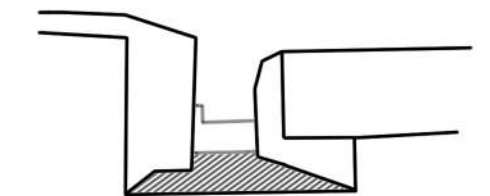
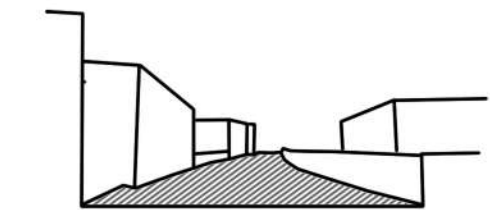
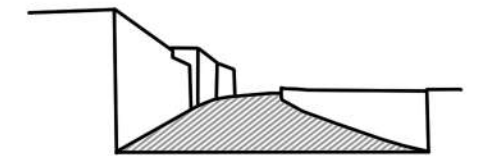

ΧΑΡΤΗΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ:

Το χωριό είναι χωρισμένο σε 287 τεμάχια και αποτελείται από 67 οικοδομές. Αναπτύσσεται στις δύο πλευρές ενός καμπυλωτού δρόμου, ο οποίος συνδέει τις Πάνω Αρόδες με την Ίνεια, μέσω των Κάτω Αρόδων. Ο κεντρικός δρόμος λειτουργεί ως κυρίως άξονας κυκλοφορίας και από αυτόν ξεκινούν πολυάριθμοι μικροί δρόμοι οι οποίοι καταλήγουν τις περισσότερες φορές σε αδιέξοδα. Στο χωριό υπάρχουν επίσης μερικοί βοηθητικοί δρόμοι που χρησιμοποιούνται για πρόσβαση σε οικοδομές.

- Κύριος Δρόμος
- Δευτερεύοντες Δρόμοι
- Βοηθητικοί Δρόμοι Πρόσβασης σε Οικοδομή
- Αδιέξοδα

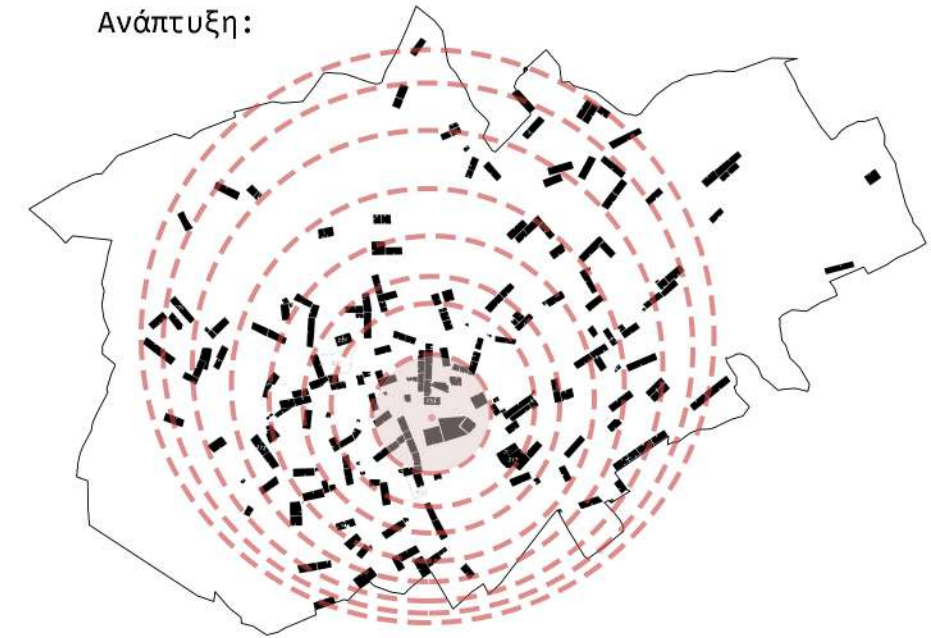
ΔΟΜΗΣΗ

Η δόμηση παρουσιάζεται πυκνή κατά μήκος του κύριου άξονα κυκλοφορίας και στις δύο πλευρές μιας μακριάς ρύμης στο βορειοανατολικό τμήμα του οικισμού. Στον υπόλοιπο οικισμό η δόμηση αραιώνει, γεγονός που αιτιολογείται από την ενασχόληση των κατοίκων παλαιότερα με την κτηνοτροφία και την ανάγκη για ευρύχωρες αυλές για τα στιάδια. Στον κεντρικό πυρήνα του χωριού όπου βρίσκεται το μουσουλμανικό τέμενος, παρουσιάζεται η πιο πυκνή δόμηση. Το σημείο όπου βρίσκεται η πυκνότερη δόμηση συνδέεται με την παλαιότητα του συγκεκριμένου τμήματος του χωριού. Επίσης αρκετές οικοδομές, κυρίως κατά μήκος του κεντρικού άξονα, έχουν την είσοδό τους πάνω στον δρόμο και φαίνεται να επικρατεί εξωστρέφεια.

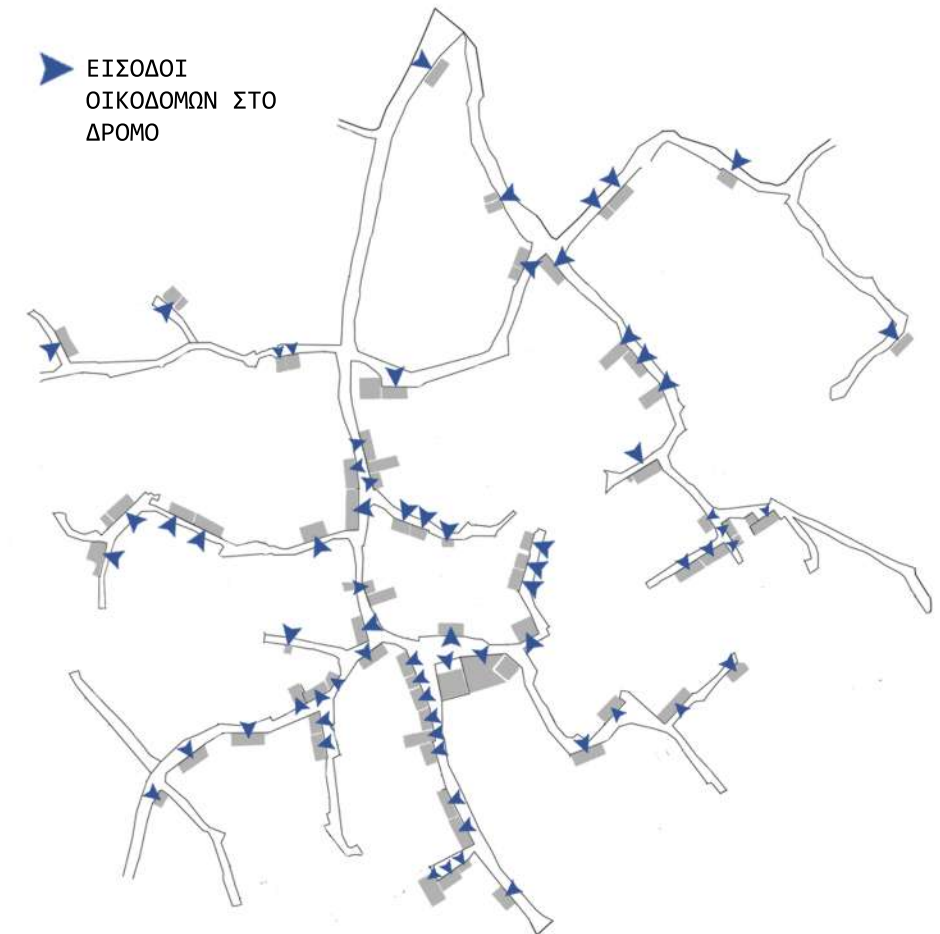

- Οικοδομή
- Ιδιωτικές Αυλές Οικοδομών

Ανάπτυξη:

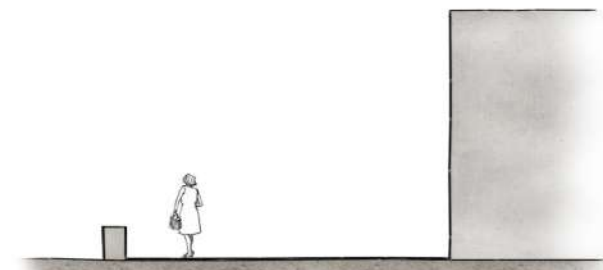
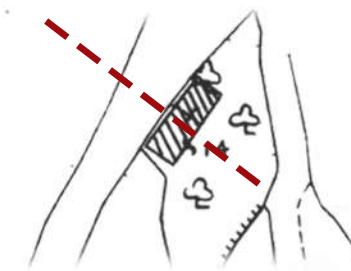
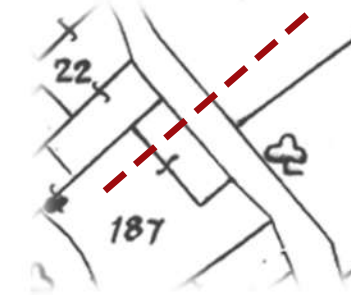
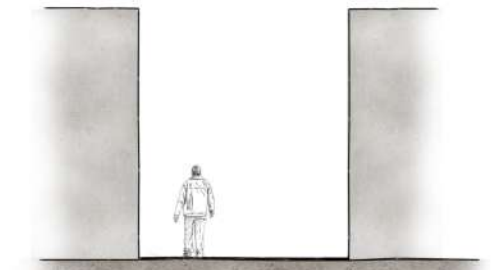
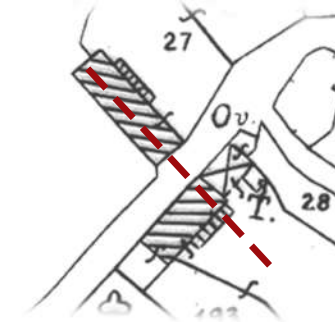
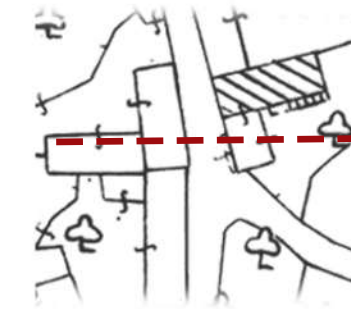
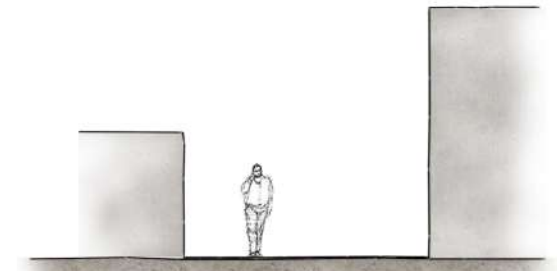
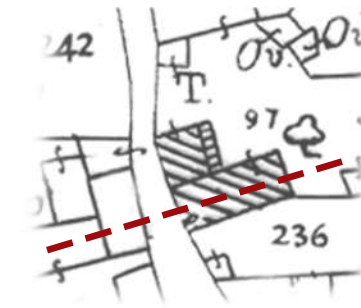
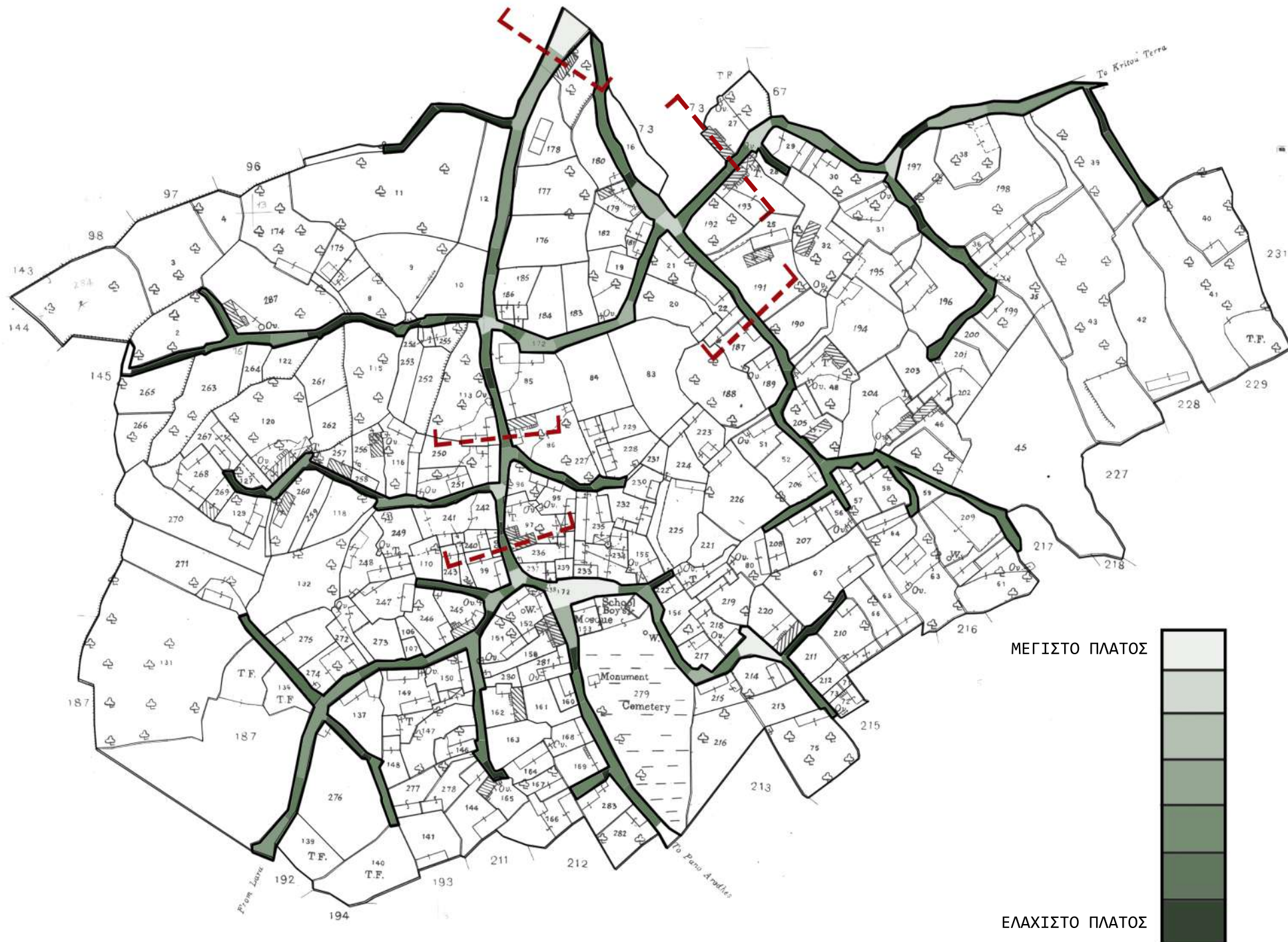
- Κέντρικός Πυρήνας Χωριού
- Ανάπτυξη
- Οικοδομή

ΕΙΣΟΔΟΙ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

ΔΡΟΜΟΙ:

Τα πλάτη των δρόμων ποικίλουν με αποτέλεσμα να δημιουργούνται πλατώματα και στενότερα σημεία τα οποία συχνά καθορίζονται από τα ύψη των κτιρίων τα οποία τα περιβάλλουν. Οι περισσότεροι δευτερεύοντες δρόμοι είναι στενοί με αρκετές εναλλαγές όσον αφορά το πλάτος τους ενώ ο κεντρικός δρόμος είναι διπλής κυκλοφορίας. Τα σοκάκια αυτά ακολουθούν την μορφολογία του εδάφους, έχουν ακανόνιστη μορφή και οριοθετούνται είτε από μονώροφες ή δυώροφες οικοδομές είτε από τα πυρολιθικά τοιχώματα των οικοδομών.

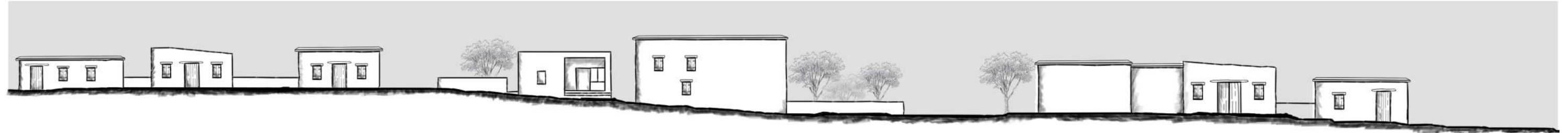

αρχιτ

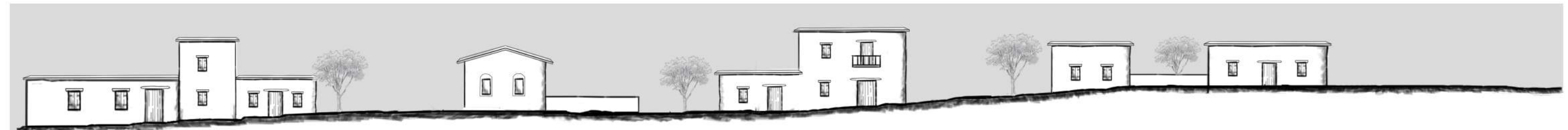

ΑΝΑΠΤΥΓΜΑΤΑ ΔΡΟΜΩΝ

Δυτική πλευρά του κεντρικού δρόμου:

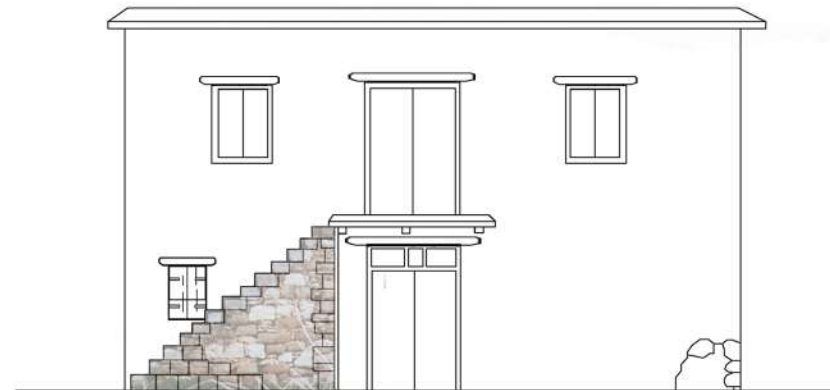
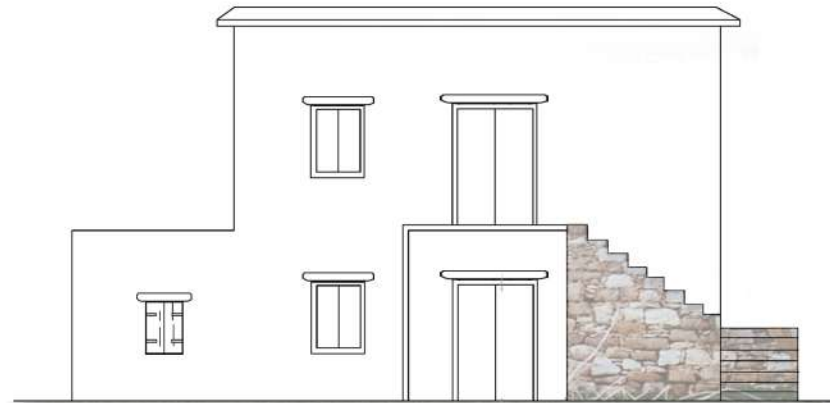
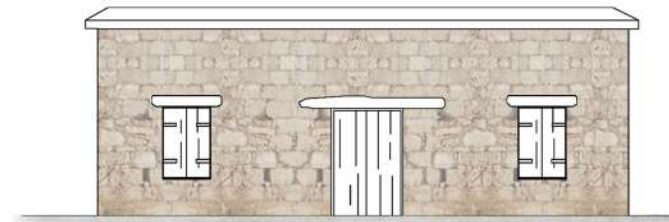
Ανατολική πλευρά του κεντρικού δρόμου:

Στις όψεις των οικοδομών το κενό υποτάσσεται στο πλήρες. Οι όγκοι των οικοδομών δεν κυραρχούν στον χώρο αλλά διασπείρονται στο δομημένο σύνολο.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

- Τα 67 περίπου σπίτια του οικισμού αποτελούν κατά κύριο λόγο διώροφα μακρυνάρια σε συνδυασμό με ισόγεια μακρυνάρια, κατασκευασμένα με την ντόπια ασβεστολιθική πέτρα.

- Τα κτηριακά σύνολα είναι σε λιγότερο βαθμό εσωστρεφή με μεγαλύτερες συνήθως αυλές. Κατά μήκος του κύριου άξονα κυκλοφορίας βρίσκονται ορισμένα κτίρια που φέρουν αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά της αρχής της μεσοπολεμικής περιόδου όπως εξωστρέφεια στη λειτουργία, ανοίγματα άμεσα προς τον δρόμο και λαξευτή πλήρως επεξεργασμένη λιθοδομή.

- Τα ανοίγματα έχουν χαρακτήρα οπών που διατρυπούν σε αραιά διαστήματα το ενιαίο κέλυφος.

- Η πέτρα της περιοχής και ο βαθμός επεξεργασίας της προσδιορίζουν την υφή του κτιστού κελύφους. Το ξύλο είναι περιορισμένο σε έκταση εξωτερικά και προβάλλει στα κουφώματα και στους εξώστες.

- Ο όροφος έχει πολλές φορές ανοίγματα προς τρεις κατευθύνσεις, σπάνια όμως στη βορειοδυτική πλευρά, σε αντίθεση με το ισόγειο που επικοινωνεί συνήθως μόνο με την αυλή. Στις περιπτώσεις που η αυλή είναι μικρή, ο όροφος έχει πρόσβαση κατευθείαν από το δρόμο.

- Η πρόσβαση στον πάνω όροφο είναι εφικτή μέσω μίας εξωτερικής πετρόκτιστης σκάλας η οποία τοποθετείται σε μια από τις όψεις της οικοδομής.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ:

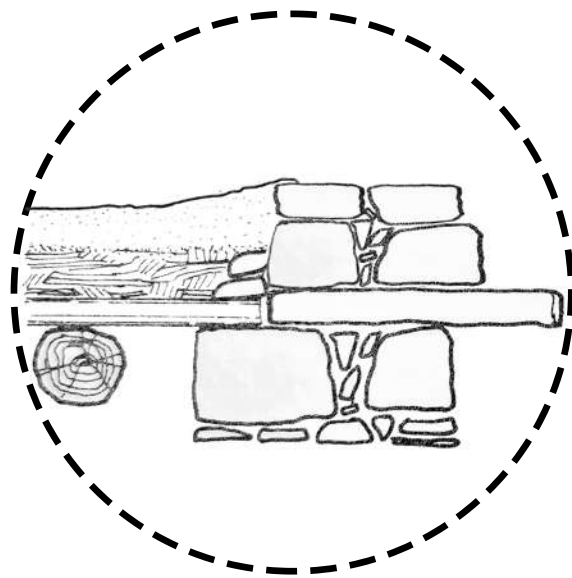
ΚΕΛΥΦΟΣ ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ

Κατασκευή:

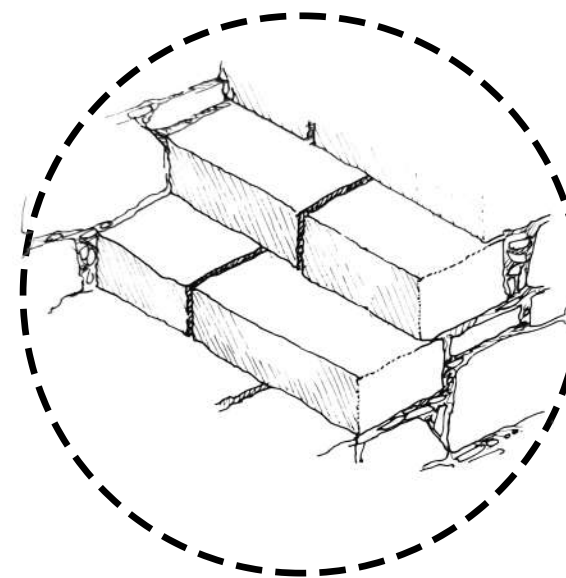
- Η τοιχοποιία εδράζεται απευθείας σε βραχώδες έδαφος ή σε λιθόκτιστο θεμέλιο, συγκροτούμενη από δύο πετρόκτιστες παρειές, συνολικού πάχους 45 έως 50 εκ.
- Η δόμηση των παρειών διαμορφώνεται από πέτρες με ελάχιστη μέχρι πλήρη επεξεργασία.
- Οι αρμοί είναι κτιστοί με πυκνό χαλίκωμα με κομματάκια από την ίδια πέτρα και απο χαλίτσια, ματσαγκάνες και μεσοπετρούες.
- Ως συδετικό υλικό εχρησιμοποιείτο αχυροπηλός, ενώ ασβεστοπηλός χρησιμοποιήθηκε αργότερα.
- Η δόμηση ποικίλλει ανάλογα με τα διαθέσιμα υλικά, από το εκτεταμένο χαλίκωμα με πετραδάκια και μεγάλα λιθάρια χωρίς οριζοντιότητα, χωρίς τέλεια έδραση σε οριζόντιο φάδι, μέχρι το ισόδομο σύστημα με κατακόρυφους και οριζόντιους αρμούς και σφηνοειδές χαλίκωμα, κατάλληλα επιλεγμένο για πλήρη εφαρμογή.

Λεπτομέρεια κροδώματος:

Προεξοχή κροδώματος, με κεκλιμένο χαμηλό στηθαίο, το σαμάρι ή το σεμέρι, διαμορφωνόταν στην περίμετρο του δώματος. Το κρόδωμα κατασκευαζόταν με πλακοειδείς πέτρες πάχους 7 έως 15 εκ. οι οποίες τοποθετούνται στην κορυφή της εξωτερικής τοιχοποιίας σε προεξοχή 25 έως 30 εκ. από αυτή. Οι πλάκες έχουν σχήμα ορθογωνικό.

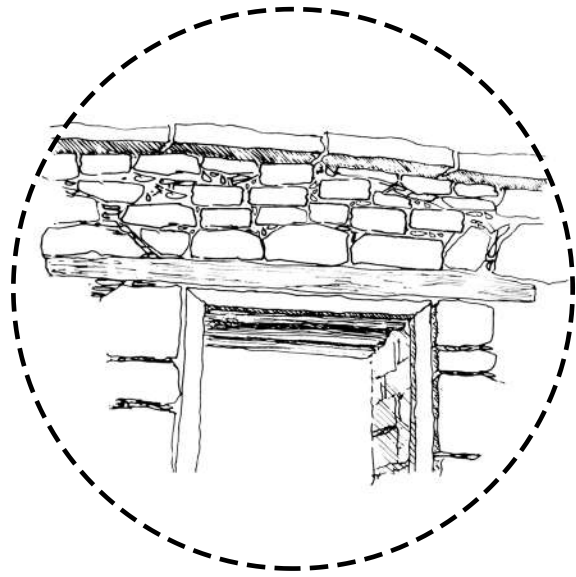
Λεπτομέρεια πετρόσκαλας:

Η σκάλα προς το ανώι είναι τις περισσότερες φορές εξωτερική πετρόκτιστη συνήθως σε όλο της το ύψος. Η πετρόσκαλα είναι προσαρτημένη σχηματικά και κατασκευαστικά στην τοιχοποιία του σπιτιού. Οι λίθοι οι οποίοι χρησιμοποιούνται έχουν διαστάσεις 21x32 εκ. και μήκος 50 έως 70 εκ. και συγκροτούν τις βαθμίδες, οι οποίες έχουν πλάτος 90 έως 100 εκ., πάτημα 27 εκ. και ύψος 19 έως 21 εκ.

ΞΥΛΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

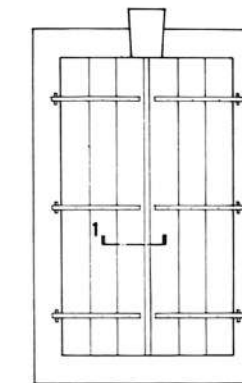
Πόρτες

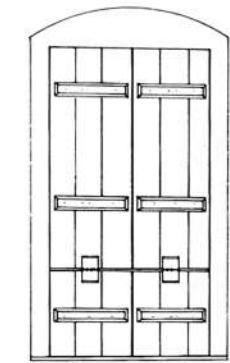
Κατασκευή:

Οι θύρες των οικοδομών είναι δίφυλλες με ξύλινο ανώφλι και έχουν πλάτος 140 έως 160 εκ. και ύψος 195 έως 215 εκ.

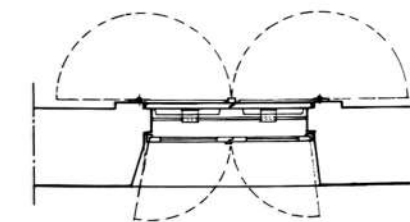
Το κατώφλι διαμορφώνεται με πέτρες χοντρές, στερεωμένες στο έδαφος με την πλατιά επιφάνεια τους οριζόντια δημιουργώντας την υψομετρική διαφορά του εσωτερικού από το εξωτερικό δάπεδο, προεξέχοντας από το επίπεδο της αυλής κατά 5 έως 7 εκ.

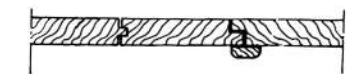
Όψη Εξωτερική

Όψη Εξωτερική Εξωφύλλων

Κάτοψη

Λεπτομέρεια 1

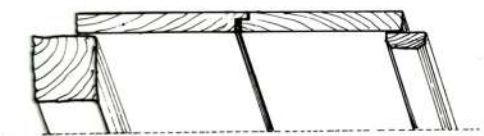
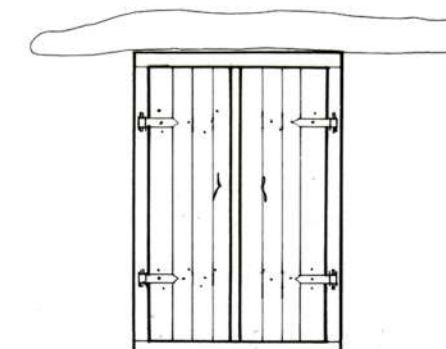
Παράθυρα

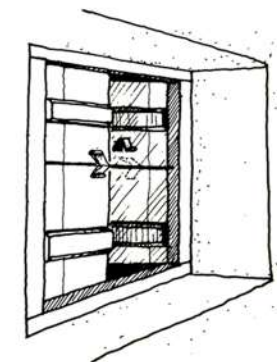
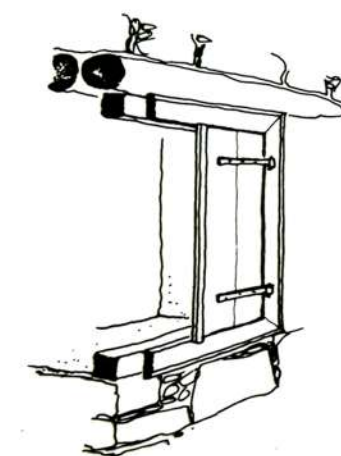
Κατασκευή:

Τα παράθυρα των οικοδομών είναι δίφυλλα ή μονόφυλλα ανοιγόμενα προς τα έξω. Έχουν πλάτος από 70 έως 85 εκ. και ύψος 100 έως 120 εκ. και ελάχιστο ύψος κατωφλιού 70 έως 110 εκ. από το επίπεδο της αυλής και 110 έως 170 εκ. από τον δρόμο.

Τα φύλλα, σταθεροποιούνται σε οριζόντια σιδεριά και κωμοδρομήσιμες περιστρεφόμενες γωνίες.

Λεπτομέρεια Σανιδώματος Φύλλου

Παράθυρα ανοιγόμενα προς τα έξω

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι Κάτω Αρόδες είναι ένα από τα μικρότερα χωριά του Ακάμα τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό. Στο χωριό υπάρχουν 67 οικοδομές και αρκετές από αυτές έχουν συντηρηθεί και ενοικιάζονται από τουρίστες κατά την θερινή περίοδο. Σε γενικό βαθμό δεν υπάρχει έντονη κυκλοφορία και η διακίνηση περιορίζεται στον κεντρικό δρόμο ο οποίος διασχίζει το χωριό. Στον οικισμό δεν υπάρχει κάποια κεντρική πλατεία και είναι εμφανής η απουσία χώρων συνάθροισης. Η φθίνουσα πορεία του πληθυσμού και το μικρό σχετικά διάστημα που οι σημερινοί κάτοικοι ζουν σε αυτό (45 χρόνια) δεν ευνόησε την σταδιακή ανάπτυξη του χωριού. Ωστόσο, πολλές οικοδομές βρίσκονται σε αρκετά καλή κατάσταση και με κάποια συντήρηση μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΝΤΩΝΙΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ & ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΗΤΤΑ, “ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΑΚΑΜΑ”, 1996, Λευκωσία
- <http://www.polignosi.com/cgi-bin/hweb?-A=677&-V=limmata>
- <https://portal.dls.moi.gov.cy/el-gr/homepage/Pages/default.aspx>

